

Rapportage

Ecologische quickscan ontwikkelingslocatie Geertjesweg 19,
Wageningen.

Diepenveen, 1 februari 2017

Projectnummer: 2016-033 (definitief)
Aantal pagina's: 23

Opdrachtgever:

BRISCK BV
Postbus 110
5060 AC Oisterwijk

Contactpersoon:
Mw. I. Bussemakers

T 088 - 02 02 999
M 06 - 423 88 628
E ib@brisck.com

Opdrachtnemer:

EcoNatura
Gewestlaan 45
7431 AJ Diepenveen

Contactpersoon: Drs. E. van Maanen

T 0570 – 614176
M 06 - 18 96 92 90
E econatura@ziggo.nl
W www.econatura.nl

EcoNatura

Onderzoek voor Natuur & Landschap

Science for Nature & People

Achtergrond, vraag- en doelstelling

In verband met een bestemmingswijziging voor de sloop van een voormalig rouwcentrum en ontwikkeling van een supermarkt aan de Geertjesweg 19 in Wageningen, heeft initiatiefnemer BRISCK BV (contactpersoon: Mw. I. Bussemaker) gevraagd om een ecologisch onderzoek in de vorm van een quickscan van beschermende natuurwaarden. Dit tevens in het kader van de Omgevingsvergunning en in het licht van de natuurwetgeving.

Het onderhavige onderzoek betreft specifiek de volgende taakstellingen aan de hand van de vragen die de opdrachtgever aan EcoNatura heeft voorgelegd:

1. Een ecologische scan van de huidige situatie op een toekomstige ontwikkelingslocatie met de beoordeling van in hoeverre deze locatie met gebouw en begroeiing op het perceel geschikt zijn met de aanwezigheid van *Vaste rust- en verblijfplaats(en)* voor beschermde planten en dieren. Aangezien het om een te slopen gebouw gaat is tevens de nadruk gelegd op een verkennend onderzoek naar de bewoning van het gebouw door vleermuizen.
2. Een rapportage van het onderzoek met daarin de motivering of afweging van in hoeverre aanvullend of een uitgebreid onderzoek naar Flora- en fauna noodzakelijk is in de navolgende zomer van 2017. Oftewel, de activiteitsperiode van de vleermuizen met voortplanting; de periode met een grotere kans dat deze in belangrijke mate in het onderhavige gebouw aanwezig kunnen zijn.
3. Aanbevelingen voor vervolgonderzoek en invulling van de procedure voor een ontheffingsaanvraag met het verkrijgen van een verklaring van geen bedenkingen omtrent de beschermde natuur van de planlocatie in het kader van de vigerende natuurwetgeving¹.

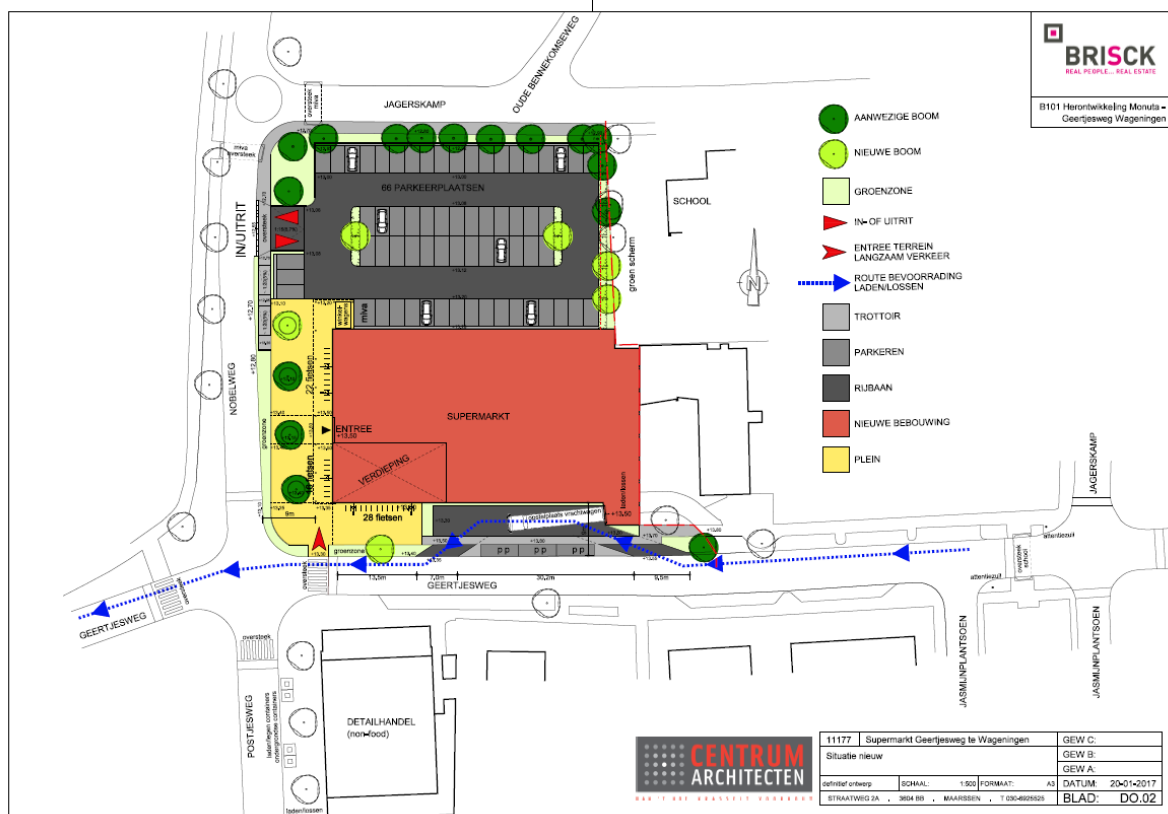
Voor meer informatie over het ecologisch onderzoek van EcoNatura en informatie over de natuurwetgeving surf naar: www.econatura.nl

Type ingreep of ruimtelijke ontwikkeling

Het onderhavige initiatief betreft de sloop van het voormalige rouwcentrum Hoge Heem 't. Dit staat op een perceel van ca. 0,74 hectare. Het gebouw is opgezet in de jaren '60 van de vorige eeuw. Het begane grondoppervlak beslaat ongeveer 576 m². Het gebouw staat al enige tijd leeg en vertoont de eerste tekenen van verval, met scheuren in raamlijsten en in overdekkingen en kieren in de muren. Verder is het perceel onder te verdelen in vlakken met plantsoen en voormalige parkeergelegenheid (bestrating).

Het perceel zal worden getransformeerd naar een locatie met een nieuwe supermarkt (figuur 1). Hiervoor zal het gebouw van het uitvaartcentrum geheel worden gesloopt. Voor een deel zal daarmee ook de begroeiing worden verwijderd, met het sparen van enkele bomen in de periferie. Hiervoor in de plaats komt een nieuwe parkeerplaats en wordt nieuwe beplanting aangelegd.

¹ Per 1 januari zal de Flora- en faunawet (2001) opgaan in de Wet natuurbescherming.

Figuur 1. Plansituatie voor de ontwikkeling van een supermarkt aan de Geertjesweg 19.

Onderzoeksgebied

Het transformatieperceel aan de Geertjesweg 19 (voor situering zie figuur 2) ligt in een relatief oude wijk van Wageningen (Buitenwijk Wageningen-Noordoost). De wijk kent een veelheid aan oudere woningen en school- of bedrijfspanden, gebouwd in de tijd van zowel voor als kort na de oorlog, en is aangevuld met recente inbreiding. De wijk is door haar oudere ontwikkelingsgeschiedenis tamelijk groen of parkachtig van karakter, met oudere boomlanen langs de straten en met goed ontwikkelde tuinen en verspreide plantsoenen (zie navolgende foto's voor een indruk). De wijk sluit met deze groene linten en stapstenen ecologisch goed aan op de Wageningse Eng en de Wageningse Berg direct aan de oostkant.

Het perceel waarop de ontwikkeling plaats zal vinden ligt tegen een lichte helling aan, waardoor het een verhoogde indruk geeft ten opzichte van de omgeving. Het oude rouwcentrum ligt tamelijk diep in het terrein, enigszins rustig ten opzichte van de wijkomgeving.

Het transformatieperceel is begroeid met een combinatie en diverse gelaagdheden van plantsoen (heesterperken), hogere struiken, uitgesproken boomstruiken en bomen, met een diversiteit aan inheemse planten en sierplanten, waaronder: haagbeuk, zomereik, berk, sierappel, hanendoorn, hultst, roos, *Robinia*, taxus en conifeer. Struik(bom) begroeiing staat in redelijke hoge dichtheid dicht op de muren, met uitzondering van de oostzijde waar open bestrating naar de voormalige achteringang van

het rouwcentrum ligt. Op de westelijk en noordelijke perceelgrenzen staan oudere boomrijen, waartussen enkele bomen met klimop-begroeiing tot hoog over de stam.

Het voormalige rouwcentrum bestaat uit een – redelijk fors gebouw met een maximale hoogte van naar schatting 8 meter. Het gebouw bestaat uit vier grote muuroppervlakken met forse raamkozijnen in elke muur. In de muren zitten zowel aan de onderkant (op hoogte ca. 40 cm) en aan de bovenkant (ca. 40 cm) rijen van open stootvoegen – met afstand variërend van ca. 40 – 60 cm. In de grote muur aan de westzijde (in de zomer de meest langdurige warme zijde) - met ingang van het gebouw - is het aantal stootvoegen ca. 65 stuks. Aan de muren van het bijgebouw aan de oostzijde zijn daklijsten aangebracht. De daken zijn plat en bekleed met bitumen dakbedekking (een warm dak in warme zomerperioden).

Voor het gebouw staan enkele straatlichten, die zeer mogelijk nog in gebruik zijn, maar geen felle lichtuitstraling hebben.

In de navolgende fotopanelen worden met behulp van foto's indrukken van de terreineigenschappen gegeven, verderop inzoomend op aspecten die van belang kunnen zijn voor de aanwijzing van leefplekken voor beschermde dieren, waaronder nestplekken van vogels en gebouwentrees voor vleermuizen.

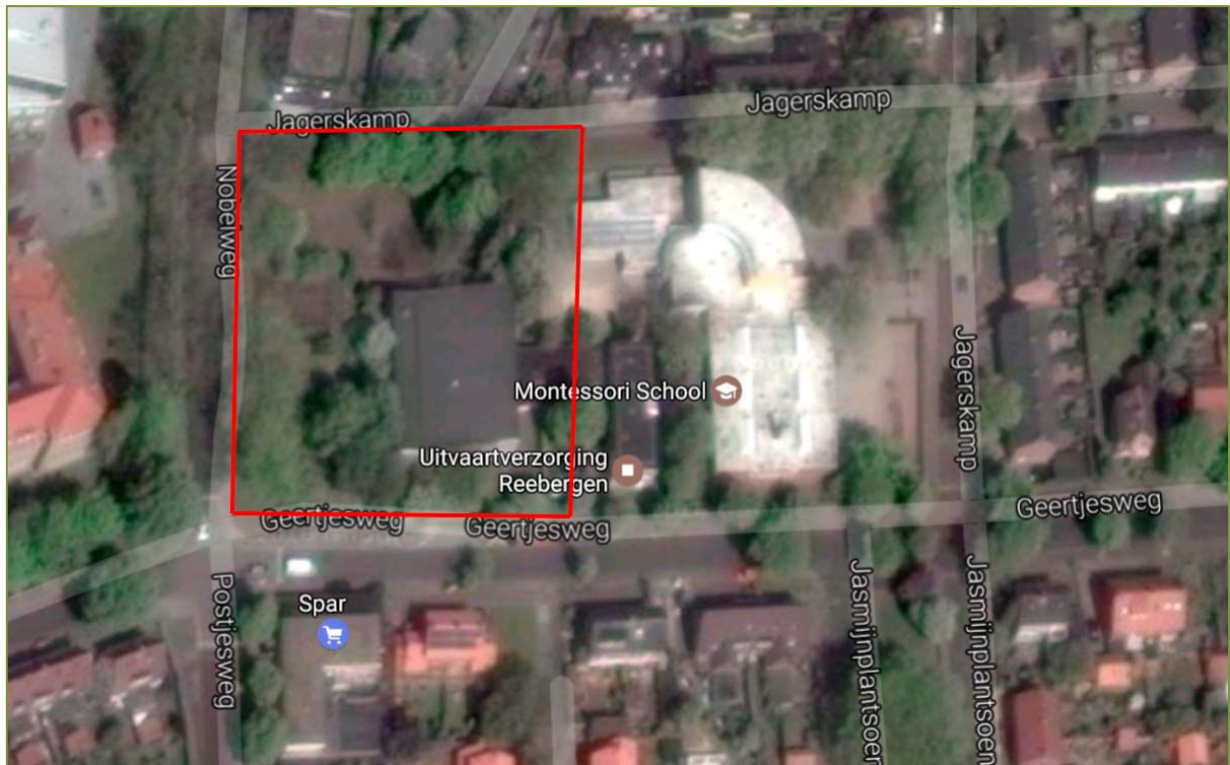

Ligging van de transformatielocatie Geertjesweg 19 met voormalig rouwcentrum, een gebouw uit de jaren 60' van de vorige eeuw. De foto's in het bovenpaneel en rechtsonder laten de voorzijde van het gebouw op het westen zien. Linksonder de noordzijde van het gebouw.

Werkwijze of methodiek

Een ecologische quickscan is een verkennend onderzoek naar ecologische waarden binnen een bepaald terrein. Hiermee wordt in eerste instantie gekeken naar kenmerken die mogelijk of met zekerheid wijzen op *Vaste rust- en verblijfplaatsen* van beschermde planten en dieren; beschermde natuurwaarden conform de vigerende natuurwetgeving. Op basis van de resultaten van de quickscan met bepaling van habitatkwaliteiten kan aanvullend onderzoek nodig zijn voor nadere vaststelling van verwachte soorten, aantallen en de specifieke ecologische functie van een terrein.

In de onderhavige situatie binnen een stadsecologische sfeer is met name gekeken naar het kansrijk voorkomen van broedvogels (stad- en tuinvogels) en zoogdieren (vleermuizen en steenmarter in het bijzonder). Dit zijn namelijk soorten die voornamelijk in groene stadsranden leven en gebruik maken van menselijke objecten.

Figuur 2. *Transformatielocatie (rood omlijnd is de planlocatie en tevens het relevante onderzoeksgebied) aan de Geertjesweg 19 in Wageningen. De kaart laat tevens de groenstructuren van de wijk zien.*

Groene linten langs de Geertjesweg met zicht richting de Wageningse Eng (foto boven) en een zijweg van de Geertjesweg aan de overkant van de transformatielocatie (foto onder). Zulke boomrijen vervullen deels de functie van traditionele navigatie- en jachtroutes voor vleermuizen binnen de bebouwde kom. Het onderhavige gebouw ligt op een kruispunt van lanen.

Resultaten

De ecologische quickscan van transformatielocatie Geertjesweg 19 is op 22 december 2017 uitgevoerd door drs. E. van Maanen (ecoloog en milieukundige). Dit is midden in het winterseizoen, waardoor er rekening moet worden gehouden met de afwezigheid van planten en dieren die (elders) in winterrust zijn of overwinteren.

Met ecologisch oog is gekeken naar de gehele terreinsituatie, waarmee de begroeiing van het perceel, kenmerken van de bebouwing en de ligging ten opzichte van de omgeving integraal zijn meegewogen. Vervolgens is ingezoomd op plekken waar beschermde planten en dieren specifiek kunnen leven of entree daartoe hebben. Voor de ecologische inspectie van het terrein is naast de zintuigelijke waarneming tevens gebruik gemaakt van sterke LED-verlichting en een Swarovski 10 x 50 verrekijker.

In dit geval lag de nadruk op het redelijk kansrijk voorkomen van stad- en tuinvogels, de steenmarter en enkele soorten vleermuizen. Andere soortgroepen waaronder bijvoorbeeld beschermde (biotoopkritische) vlinders en middelhoog tot strikt beschermde soorten vissen, amfibieën en reptielen konden in dit geval bij voorbaat worden uitgesloten; simpelweg omdat er geen wateren op het terrein of in de directe omgeving liggen. Tevens ligt de nadruk van het onderzoek op het aantonen of goed gemotiveerd uitsluiten van vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde flora en fauna. Navolgend gaan we op relevante bevindingen in.

Broedvogels

In een groene wijk waarin de onderhavige locatie ligt, valt een redelijke diversiteit aan stad- en tuinvogels te verwachten. Deze leven en planten zich verspreid in het gebied voor.

Op het planperceel werden direct drie nesten van een eksterpaar aangetoond, namelijk in de forse hoge *Robinia* (valse acacia) met veel vertakkingen, die op een paar meter van de noordoosthoek van het oude rouwcentrum staat. Het betreft meerdere gebruikte nesten; mogelijk van opeenvolgende jaren of langer. Deze boom is dus van betekenis als langdurig gebruikte of 'traditionele' nestboom voor eksters.

Voorts is gekeken naar broedmogelijkheden voor andere vogels die aan of in gebouwen of in de struikbegroeiing en bomen van tuinen en parken broeden. Gedacht kan worden – in verband met het oude gebouw en (soms dichte) begroeiing – aan soorten als huismus, heggemus, roodborst, winterkoning, appelvink, goudvink, kool- en pimpelmees, merel, zanglijster, gierzwaluw en spreeuw. Van deze en overige vogelsoorten konden geen broedplaatsen worden aangetoond. De begroeiing biedt echter wel beschutting, roest- en foerageermogelijkheid voor een aantal soorten vogels uit de bovengenoemde categorie. Voedsel voor vogels valt er te halen in de vorm van spinnen, insecten, bessen en vruchten. Meerdere vogels kunnen het terrein sporadisch en tijdelijk bezoeken; bijvoorbeeld met gebruik van zangposten door merels.

Huismussen maken mogelijk gebruik van de dichte struikbegroeiing. Semi-koloniale nestplaatsen of -holten voor deze soort ontbreken echter; bijvoorbeeld onder dakpannen en in geschikte muurkieren en -gaten. Geïnspecteerde muurgaten lieten ook geen nestsporen van mussen zien.

Broedholten voor uilen, spechten en andere hollenbroeders zoals mezen, spreeuwen en boomklevers ontbreken in de bomen op het terrein. In de klimop van enkele bomen kunnen eventueel wel verborgen nesten zitten; dit kan nog worden bepaald bij vervolgonderzoek naar vleermuizen in de zomer ter verdere onderbouwing van mitigatie-maatregelen.

Eksternesten in de grote Robinia aan de noordoosthoek van het gebouw.

Broedgelegenheid voor huismussen aan of op het gebouw werd niet gevonden. Wel kan de dichte struikbegroeiing plaatselijk langs het gebouw functioneren als schut- en roestplaatsen (lees ook sociale plekken) voor mussen. Dit zijn echter geen Vaste rust- en verblijfplaatsen, maar vormen wel een overweging om mussenvriendelijke begroeiing terug te brengen na de ontwikkeling.

Steenmarter

De steenmarter (*Martes foina*) betreft al sinds enkele jaren de oudere wijken van Wageningen, voor het eerst hier aangetoond met het onderzoek van Van Maanen e.a. (2011). Aan de overkant van het transformatieperceel, op de stoep van de Geertjesweg bij de Spar-supermarkt, werd een steenmarterkeutel aangetroffen. Ze komen dus ook voor in de onderhavige wijk. Echter, entree mogelijkheden voor dit gebouw bewonende roofdier met de grootte van een klein uitgevallen ranke huiskat, konden niet worden aangetoond voor het voormalige rouwcentrum. Een vaste rust en verblijfplaats voor deze soort (beschermingscategorie Tabel 2 onder de nog vigerende Flora- en faunawet) kan worden uitgesloten.

Vleermuizen

Het voormalige rouwcentrum in verlaten staat is zorgvuldig geïnspecteerd op in- en uitvlieg mogelijkheden vanaf de begane grond. Deze entrees leiden naar nauwe ruimten waarin vleermuizen ‘snug’ tussen kunnen kruipen om te rusten en mogelijk ook kunnen voortplanten. Op het eerste gezicht bieden de vele stootvoegen – in totaal circa 150 openingen aan zowel de boven- als onderkant van het gebouw – toegang naar de spouwmuren van het gebouw. De spouwmuren bieden een nauwe en klimaatstabiele of tochtvrije en relatief warme ruimte die van grote betekenis kunnen zijn als geschikte rust- en voortplantingsplekken voor gebouw bewonende vleermuizen, zoals de gewone dwergvleermuis.

De gewone dwergvleermuis is een zeer voor de hand liggende soort in de onderhavige situatie. Deze vleermuis kruipt overdag weg in diepe smalle muurspleten of gaten, of achter daklijsten, raamluiken en in houtspelen. Het is een soort die in de zomer bij voorkeur op de zon geëxponeerde kanten van een gebouw kiest als zomerverblijf of als kraamkamer; veelal de langdurig warmere west- en zuidkant van een gebouw. Met meerdere holten in een gebouw tot beschikking, kunnen de dieren zich verplaatsen, vooral wanneer het op een plek te heet wordt. Het onderhavige gebouw biedt hiertoe meerdere mogelijkheden, met stootvoegen die rondom het gebouw zijn gesitueerd. De vegetatie rondom het gebouw maakt de situatie eigenlijk nog gunstiger met gedeeltelijke beschaduwing, windluwte en verkoeling van de muurdelen. Lagere gebouwen (één of maximaal twee etages) hebben meestal een voorkeur bij gewone dwergvleermuizen, die gemiddeld genomen het liefst gebruik maken van ingangen die op 5-7 meter hoogte liggen. De functie van het rouwcentrum als zomerverblijf voor gewone dwergvleermuizen ligt met de bovenbeschreven eigenschappen voor de hand en vraagt om nader onderzoek in de zomerperiode.

Een aantal ‘gewone dwergen’ kunnen als individuen ook s’ winters in gebouwen aanwezig zijn, vooral in verwarmde gebouwen. Een meerderheid van een kolonie trekt s’ winters – vooral tijdens extreme koudeperiodes - normaliter weg naar winterverblijven; bijvoorbeeld in een oude steenfabriek, zoals die langs de Rijn te vinden zijn.

De boven beschreven habitatkenmerken van de genoemde vleermuizen zijn mede getoetst aan de bevindingen uit uitgebreid onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in stedelijke gebieden in

Duitsland (Simon et al. 2004). Verder kan de kansrijkdom voor het voorkomen van vleermuizen worden afgeleid uit een gelijksoortige referentiesituatie in de buurt van de huidige planlocatie, namelijk uit vlakdekkend onderzoek naar vleermuisverblijven in Bennekom (Ritter, 2015). Hieruit blijkt dat vooral gewone dwergvleermuizen in kleine en grotere kolonies verspreid en roulerend in gebouwen in wijken voorkomen.

Het scannen van het rouwcentrum rondom leverde uiteindelijk diverse entreemogelijkheden op voor met name gewone dwergvleermuizen. Niet alleen de ingangen naar de spouwmuur via de vele open stootvoegen rondom het gebouw op geschikte hoogte van circa 7 meter, maar ook enkele grotere muurgaten, ventilatieroosters, spleten achter daklijsten en scheuren in andere constructies bieden mogelijke entrees. In de navolgende situatiefoto's zijn de entrees aangeduid.

Een ander mogelijke vleermuiskandidaat die in het onderhavige gebouw kan voorkomen is de laatvlieger, hoewel deze soort een sterkere voorkeur heeft voor leefruimten hoger in een gebouw en onder warme daken (dakbeschotten). Voor het rouwcentrum valt de bewoning door laatvliegers nog niet uit te sluiten, aangezien er op één plaats een entree naar een mogelijke ruimte onder het platte bitumendak bestaat. (aangewezen op een van de navolgende foto's).

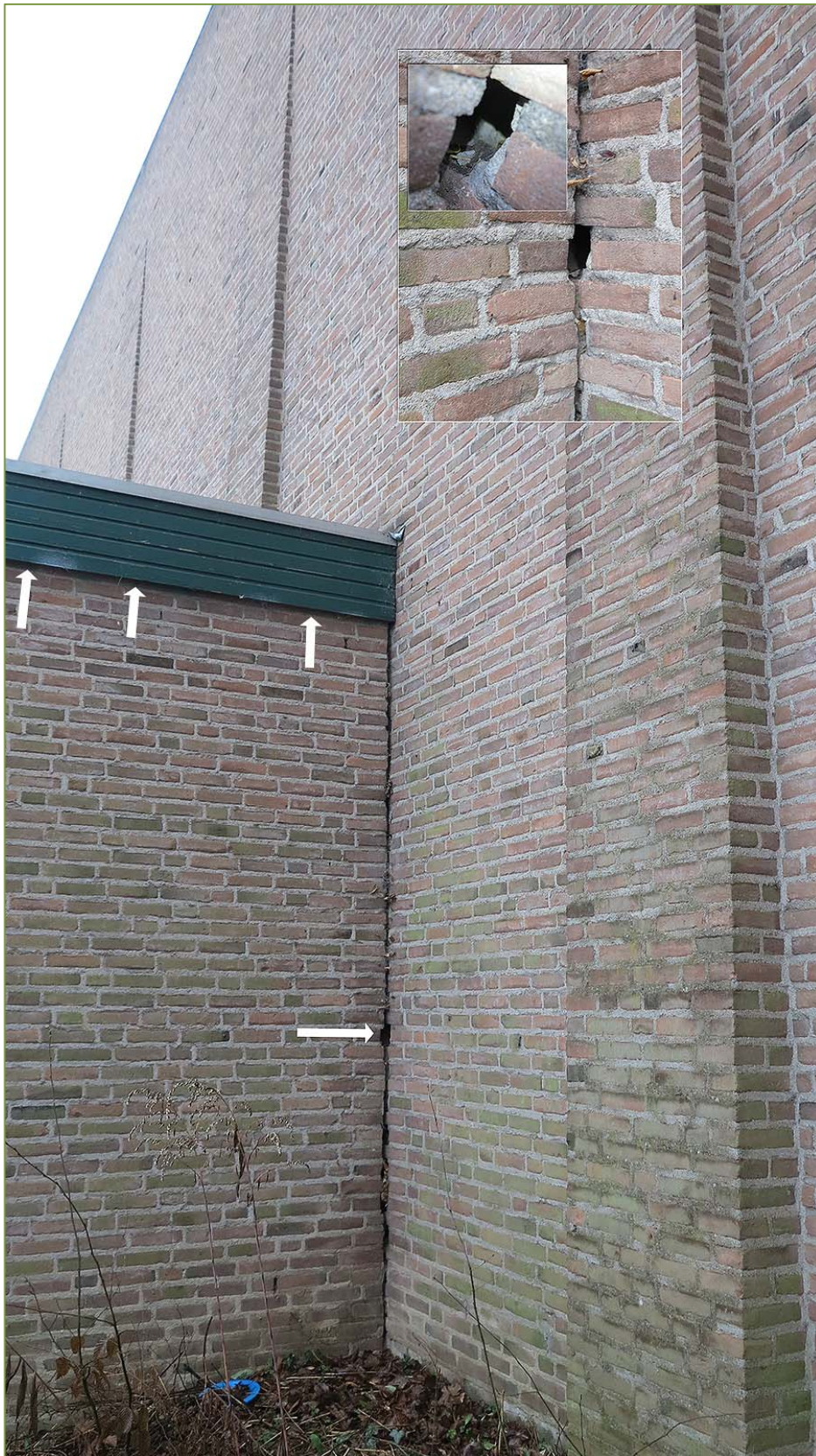
Bij mogelijke entrees voor vleermuizen is tegelijkertijd ook gekeken naar verblijfssporen, namelijk in de vorm van donkere broze en smalle keutels die in sommige gevallen bij in- en uitvliegplekken duidend kunnen zijn op de (mate) van aanwezigheid. Deze kunnen klevend aan raamkozijnen of aan muren worden aangetroffen. De hoeveelheid hiervan is afhankelijk van vleermuisactiviteit in de periode met actieve aanwezigheid. Met de quickscan in de huidige wintersituatie konden verblijfssporen echter niet worden aangetoond.

Aanwijzing van stootvoegen als mogelijke entrees (in- en uitvliegmogelijkheid naar de spouwmuur aan de westkant van het rouwcentrum; witte pijl met detail van de voeg). Deze voegenrij zit op een hoogte van ca. 7 meter; overeenkomend met de 'ideale' entreehoogte voor gewone dwergvleermuizen. Gewone dwergvleermuizen kruipen met gemak door deze voegen en kunnen zich bij het aanvliegen goed aanhechten tegen de ruwe muur en lijnvoegen.

Een van de grotere luchtroosters in de muren van het rouwcentrum, als mogelijke entree voor vleermuizen, ofschoon minder geschikt dan de open stootvoegen, die hoger gesitueerd en toegankelijker zijn.

Mogelijke verblijfplaatsen en gebouwentrees voor gewone dwergvleermuizen, namelijk respectievelijk achter de groene daklijst met kier en de ruimte tussen de twee muren. Grotere gaten in de spleet – met aanwijzing van de grootste -bieden ruim toegang (zie de inset).

Mogelijke entree en ruimte onder het bitumen dak voor laatzvliegers in de zuidmuur van het gebouw. Men zou hier nog kunnen denken aan de mogelijkheid als broedplek voor mussen, maar dit kan redelijkerwijs worden uitgesloten gezien het gebrek aan meerder broedplekken die mussen in een semi-kolonie nodig hebben. Tevens steekt er geen nestmateriaal dat kan duiden op een voorgaand broedgeval, tevens met het gebrek aan uitwerpselsoren.

Tevens kijkend naar de omgeving met centrale ligging van de transformatielocatie in een groene wijk met aanhakende groenstructuren kan de geschiktheid van de locatie als een mogelijke 'hub' voor vleermuizen niet worden uitgesloten.

Duidelijke boomholten en spleten – vaak in oudere bomen - ontbreken op de locatie, zodat boom bewonende vleermuizen (bijvoorbeeld de rosse vleermuis) zeer waarschijnlijk hier niet aan de orde zijn.

Conclusies en aanbevelingen

Geschiktheid als vaste rust- en verblijfplaats voor broedvogels

De geschiktheid van de transformatielocatie Geertjesweg 19 voor broedvogels is als volgt te duiden.

Alleen nesten van een ekster (*Pica pica*) konden actueel worden aangetoond in de hoge boom aan de noordoosthoek van het gebouw. Nestgelegenheid aan of op het gebouw van mogelijke tuin- en/of stadsvogelsoorten als spreeuw, huismus, zwarte roodstaart en gierzwaluw ontbreken. Broedgelegenheid voor boomholtebroeders ontbreekt geheel in de huidige situatie.

Zorg dient dus alleen te worden genomen voor de ekster als vastgestelde broedvogel op het projectterrein. In het navolgende onderdeel *Resultaten in het licht van de natuurwetgeving* zal verder

worden uitgezet hoe hiermee om te gaan. Vooral van wettelijk belang is het om te voorkomen dat jaarrond beschermde vogelnesten (bijvoorbeeld roofvogelhorsten) worden geschaad. Dit is in de voorliggende situatie uitgesloten en verstoring van overige broedvogels kan met werkzaamheden in de winterperiode geborgd worden.

Geschiktheid als vaste rust- en verblijfplaats voor vleermuizen

Met de voorgaande motivering van mogelijke gebouwentrees en verblijfplaatsen voor vleermuizen, met als meest kansrijke soort de gewone dwergvleermuis, kan feitelijk nog niets worden gezegd over de wezenlijke functie van het gebouw voor vleermuizen, met name voor dieren in zomer. Anders gesteld, het gebouw laat meerdere gunstige kenmerken zien die actueel wijzen op mogelijk geschikte verblijfplaatsen voor vleermuizen; vooral voor de gewone dwergvleermuis. In de huidige periode – midwinter – is het moeilijk of amper mogelijk om de dieren in levende lijve aan te tonen, aangezien eventueel toch aanwezige vleermuizen (individueen) dan minder actief zijn en vaak de grote meerderheid van de dieren – indien sprake is van een kolonie - ergens anders in winterrust verblijven.

Daarom wordt aanbevolen om aanvullend vleermuisonderzoek te laten uitvoeren in de komende zomerperiode.

Dit is de periode met voortplanting en zwermactiviteit van vleermuizen, de geëigende periode om de dieren aan te tonen of redelijkerwijs uit te sluiten. Verder kan met behulp van speciale vleermuisdetector-apparatuur nader bepaald worden in welke mate het gebouw benut wordt door vleermuizen, namelijk specifiek voor:

- Het kunnen maken van een schatting van het aantal vleermuizen (individueen of een kolonie?).
- Bepaling – of uitsluiting - van de gebruiksfunctie als zomerverblijf voor individuen, kolonie en dan mogelijk ook als kraamverblijf (te bepalen midzomer).
- Bepaling van de functie als zwerm- en baltslocatie in de paartijd (nazomer), of om dit uit te sluiten bij afwezigheid van dit gedrag.

Om de functie van het gebouw voor vleermuizen aan te tonen of redelijkerwijs uit te sluiten is een kleine reeks van onderzoeksmomenten volgens een vereist minimum noodzakelijk. EcoNatura volgt hierbij het Nederlandse Vleermuisprotocol en de methodiek van het Engelse Bat Conservation Trust (de laatste als autoriteit op het terrein van wetenschappelijk vleermuisonderzoek in Europa). Het onderzoek bestaat uit twee onderdelen. Onderdeel 1 vereist twee onderzoeken omstreeks midzomer, met één bezoek rond zonsondergang (uitvliegen van vleermuizen) en één bezoek rond zonsopgang (het invliegen). Het onderzoek moet onder gunstige weersomstandigheden voor vleermuisactiviteit plaatsvinden. Daarnaast en in het najaar is een onderzoek naar de functie van baltsplaats vereist, namelijk in de periode half augustus- begin oktober, met eveneens een nacht- en ochtendbezoek. In totaal zijn dit 4 minimum noodzakelijk bezoeken voor de bepaling of uitsluiting van de functie als vleermuisverblijf.

Met de informatie van deze aanvullende onderzoeken kan het volgende traject met borging van beschermde natuurwaarden worden vastgelegd, op basis van de volgende uitkomsten:

1. De uitkomst kan zijn dat er geen vleermuizen uit het onderzoek naar voren komen of aantoonbaar worden gemaakt. In dat geval hoeft geen ontheffing aangevraagd te worden.
2. Vleermuizen maken aantoonbaar gebruik van het gebouw als verblijfplaats, waarop vervolgens een compensatieplan wordt gestoeld. Dit plan dient er voor te zorgen dat de vleermuizen na de ontwikkeling duurzaam gebruik kunnen blijven maken van het terrein; nadat hun huidige leefplek feitelijk verloren is gegaan. Te denken valt aan het incorporeren van geschikte verblijfplaatsen in het nieuwe supermarktgebouw, in nauw overleg tussen de betrokken ecooloog en architect. Hiervoor bestaan meerdere mogelijkheden, afhankelijk van het gebouwwontwerp (zie enkele voorbeelden van vleermuisvoorzieningen verderop). Ontheffing dient bij de noodzakelijke uitvoering van compenserende maatregelen met de aanleg van goed toegesneden vleermuisvoorzieningen nog wel te worden aangevraagd, met een kansrijk compensatieplan ter motivatie.

Uitkomst resultaten in het licht van de natuurwetgeving

Het onderhavige onderzoek werd eind december 2017 afgerond en valt nog binnen de geldende Flora- en faunawet, die op 1 januari 2017 zal opgaan in de nieuwe *Wet natuurbescherming*. Voor de natuurwaarden (broedvogels en vleermuizen) die in de huidige casus aan de orde zijn, blijft het beschermingsregime echter onveranderd.

Broedvogels

Alle inheemse broedvogels zijn in Nederland beschermd. Het is verboden om vogels opzettelijk te verstoren en/of te doden. Actief gebruikte vogelnesten – afhankelijk van de broedcyclus van de betrokken soort - zijn strikt beschermd. Echter, niet alle nesten van vogels zijn jaarrond beschermd. Onder de jaarrond beschermde nesten vallen die van bijvoorbeeld roofvogels, uilen en spechten. Voor andere soorten zijn er uitzonderingen gemaakt.

In de onderhavige situatie zijn er geen jaarrond beschermde nesten van broedvogels op de transformatielocatie aangetroffen. De ‘traditionele’ nestboom van de ekster valt in de *categorie 5* van beschermde nesten volgens de *Aangepaste lijst jaarrond beschermde nesten Flora- en faunawet*². Deze nesten zijn dus niet jaarrond beschermd, alleen tijdens het broedseizoen van de betreffende soort. Wel geldt een inventarisatieplicht voor de ekster, waaraan met de onderhavige quickscan is voldaan. In dit geval wordt aanbevolen, indien mogelijk, om de nestboom van de eksters te sparen. Indien de boom niet gespaard kan worden, dan dient het rooien ervan (samen met andere bomen en struiken op het terrein), buiten het broedseizoen plaats te vinden, namelijk in de herfst en winterperiode. Dit om verstoring en het doden van vogelbroed te vermijden; en daarmee overtreding van de natuurwetgeving te voorkomen.

² De categorieën voor nestbescherming blijven hetzelfde onder de nieuwe Wet Natuurbescherming.

Vleermuizen

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten zijn (conform de Europese Habitatrichtlijn) strikt beschermd (ze staan in Tabel 3 van de nog vigerende Flora- en faunawet). Voor de onderhavige situatie kan op basis van de quickscan-informatie nog niet worden uitgesloten dat vleermuizen geen gebruik maken van het gebouw. Er zijn meerdere aspecten van het gebouw die wijzen op een mogelijke functie als verblijfplaats, zoals met het quickscan onderzoek is aangetoond.

Mogelijk gebruik van het oude rouwcentrum geldt met name voor de Gewone dwergvleermuis (*Pipistrellus pipistrellus*) en in mindere mate voor de Laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). De kans op bewoning door andere vleermuizen met binding aan gebouwen, namelijk mogelijk ook de Gewone grootoorvleermuis (*Plecotus auritus*), wordt aanzienlijk lager geacht; op basis van specifieke habitatkenmerken en voorkomen in de omgeving. Desalniettemin zal een nader onderzoek in de zomer moeten uitwijzen om welke soorten het uiteindelijk gaat en in welke mate (met habitatfunctiebepaling).

Gebiedsbescherming

De onderhavige transformatielocatie – binnen stedelijk Wageningen - ligt niet direct aan of binnen een beschermd natuurgebied, meest algemeen een Natura 2000-gebied of binnen het Gelders Natuurnetwerk; N2000 Veluwe en het GNN liggen namelijk net ten oosten van, maar buiten de stad Wageningen. In landschapsecologisch opzicht heeft het onderhavige terrein geen relatie met *Instandhoudingsdoelen* of *Kernwaarden* van deze natuurgebieden.

Aanbevelingen voor vervolgtraject

De volgende zaken zijn van belang en essentieel voor de borging van beschermde natuurwaarden, zoals uit de ecologische quickscan naar voren komt, als volgt:

1. Borging van broedvogels, door er voor te zorgen dat te verwijderen beplanting buiten het vogelbroedseizoen wordt verwijderd.
2. Nader onderzoek naar het voorkomen van vleermuizen in het rouwcentrum gedurende de zomerperiode, met habitatfunctiebepaling.

Wanneer blijkt dat de transformatielocatie geen ecologische functie voor vleermuizen vervult, dan wordt er in principe een verklaring van geen ecologisch bezwaar aangedragen voor de omgevingsvergunning en bestemmingsplanwijziging. Wanneer blijkt dat er wel een functie voor vleermuizen bestaat, dan dient ontheffing bij het bevoegd gezag aangevraagd te worden en kan de ontwikkeling doorgang krijgen op basis van een kansrijk compensatieplan voor vleermuizen. Navolgend schijnen we alvast licht op wat dat inhoudt.

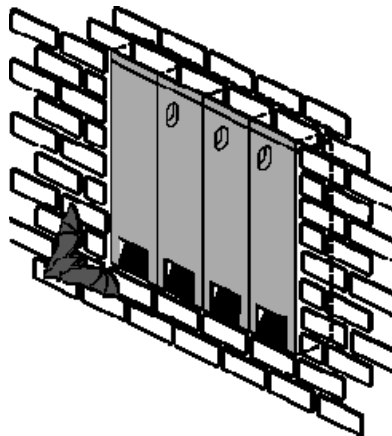
Compensatieplan voor vleermuizen

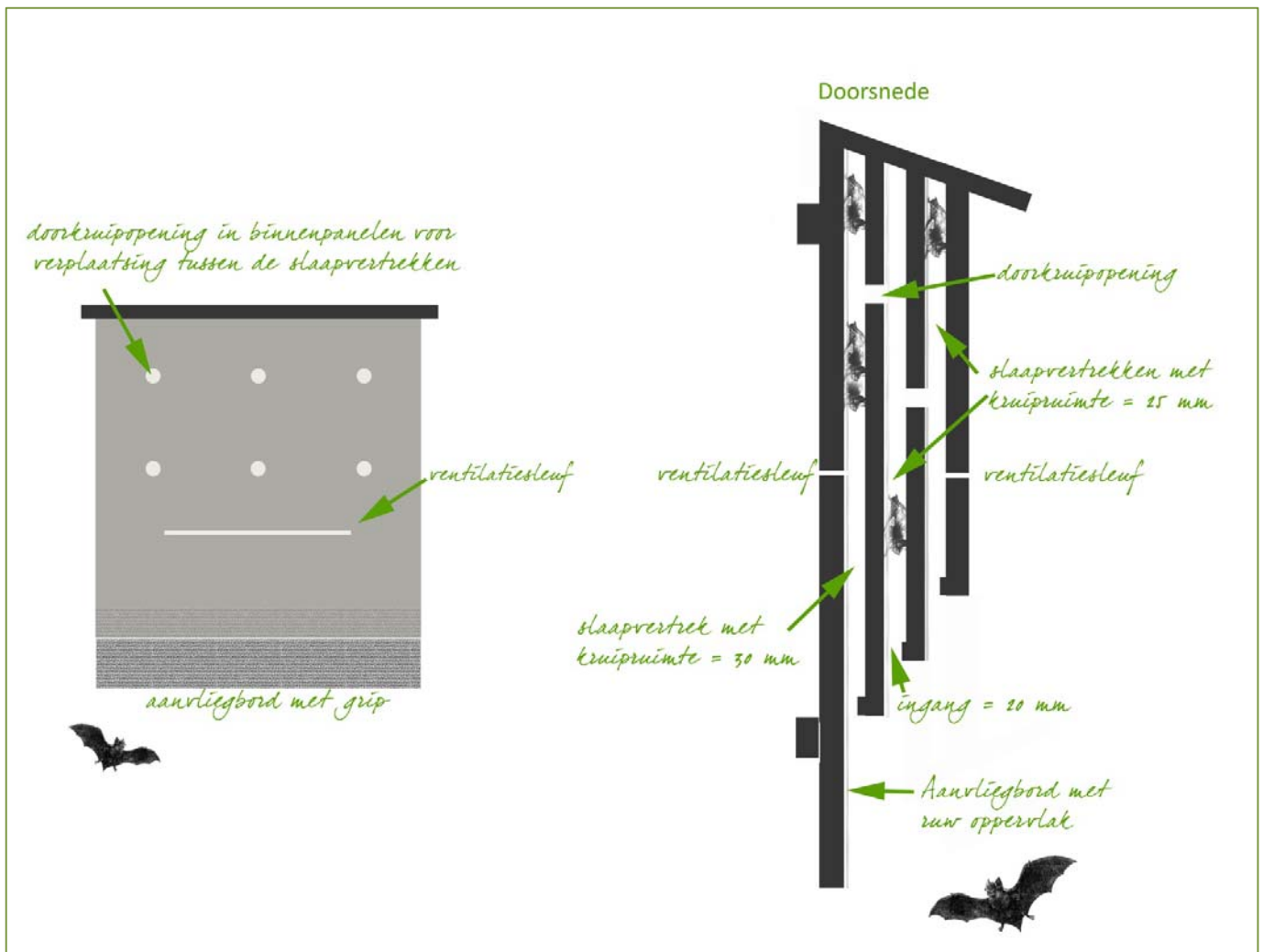
Een compensatieplan voor vleermuizen dient er voor te zorgen dat de dieren duurzaam kunnen voortleven op de locatie, of dat elders in de directe omgeving kansrijke voorzieningen worden getroffen voor behoud en liefst ook bufferende versterking van de vleermuispopulatie. In de onderhavige situatie is het mogelijk om vleermuisvoorzieningen met de nieuwe bouw van de supermarkt te incorporeren. Dit in de vorm van een vleermuiskast aan een gunstige zijde van het gebouw, of met speciale vleermuiskasten die – onopvallend en met weinig onderhoud - in de nieuwe spouwmuur kunnen worden gemetseld. Navolgend worden, als schot voor de boeg, enkele voorbeelden gegeven. Wat uiteindelijk kan worden toegepast is afhankelijk van de habitatfunctie van de mogelijk aanwezige vleermuizen in samenspel met wat er architectonisch mogelijk en gewenst is. In veel gevallen zijn er echter goede oplossingen getroffen en de voorzieningen hoeven beslist niet duur te zijn.

Verder kan met de inrichting van de nieuwe locatie gekeken worden naar optimalisatie van de nieuwe beplanting voor vogels, door in te zetten op een inheems plantensortiment; met oog op bijvoorbeeld huismussen.

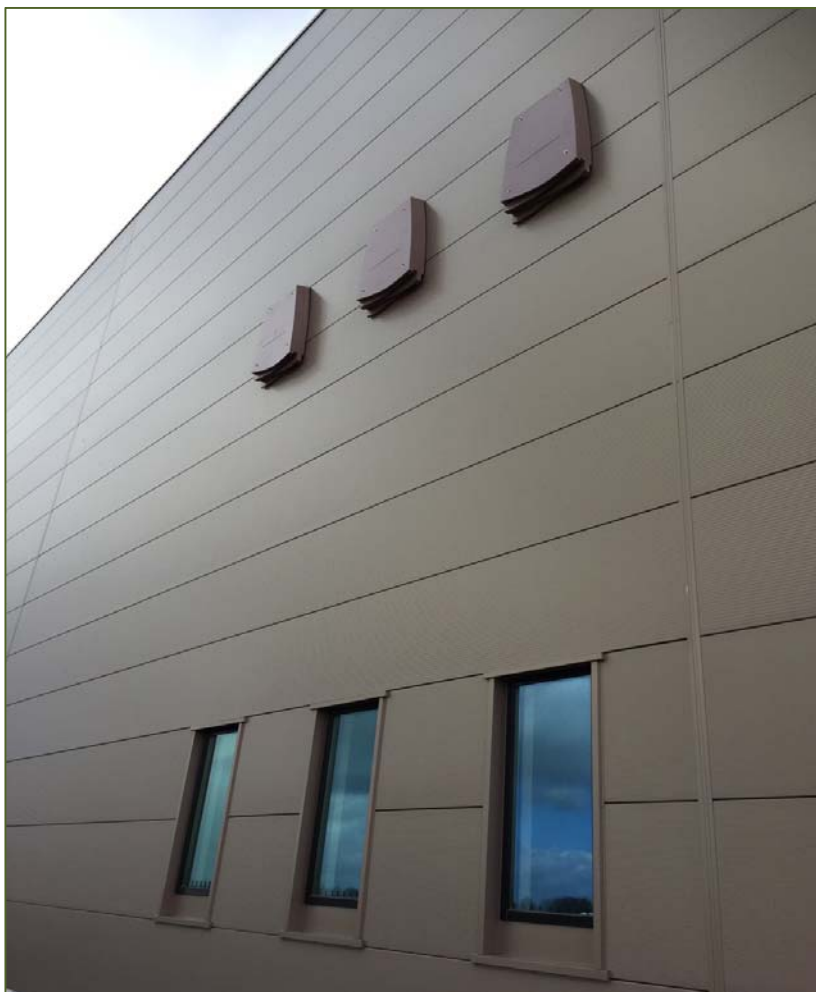

*Inmetselkasten
Voor vleermuizen*

Voorbeeld van een gevelkast voor gewone dwergvleermuizen ontworpen door EcoNatura en Peter van Woerden architecten. De kast kan in verscheidende formaten en worden vervaardigd. Zie onderstaand fotovoorgebeeld met toepassing van drie kasten aan het nieuwe Wehkamp-gebouw.

*Voorbeeld van drie groot-
formaat vleermuiskasten op
basis van het voorgaande
modelontwerp, toegepast door
EcoNatura voor de BREEAM-
Landgebruik & Ecologie
certificering van het nieuwe
Wehkamp gebouw in Zwolle.*

Informatiebronnen

Bat conservation Trust. A guide to bat boxes. <http://www.bats.org.uk/>

Gunnell, K., G. Grant & C. Williams. 2012. Landscape and urban design for bats and biodiversity. Bat Conservation Trust, UK.

Maanen, E. van, M. Gleichman & R. Keizer 2011. Vreemde snuiters in Wageningen! Een raadsel opgelost. Marterpassen 17: 23 - 30. Jaarbrief van de Werkgroep Boomarter Nederland.

Ritter, E. 2015. Vlakdekkende vleermuisinventarisatie bebouwde kom van Bennekom, Gemeente Ede. Rapportnr. 14025161, Econsultancy, Doetinchem.

Simon, M. S. Hüttenbügel & Janna Smit-Viergutz 2004. Ecology and conservation of bats in villages and towns results of the scientific part of the testing & development project. Creating a network of roost sites for bat species inhabiting human settlement. Bundesamt für Naturschutz, Bonn, Germany.

Vleermuiskasten bij Vivara: <http://www.vivara.nl/ctrl/node:98;page:16;/vleermuizen>

EcoNatura in het kort

EcoNatura richt zich op het oplossen van ecologische en milieukundige vraagstukken met specialisatie op het vlak van mens, natuur & landschap en duurzaamheid. De adviezen van EcoNatura onderscheiden zich door kundig en objectief onderzoek. EcoNatura kan bogen op state-of-the-art kennis en inzichten, en werkt zoveel mogelijk op wetenschappelijke leest. De best-beschikbare middelen en methoden worden ingezet.

Voor interdisciplinaire projecten werkt EcoNatura samen met, of bundelt de expertise van andere adviseurs op het terrein van natuurtechniek, landschapsarchitectuur, architectuur, wetenschap en grafische vormgeving.

Meer informatie over het werkterrein van EcoNatura vindt u op: www.econatura.nl